

1985. POÈTICA DE LA CIUTAT. CRÒNIQUES DES D'ELX

Gaspar Jaén i Urban

Cròniques des d'Elx

Març? 1985

Pròleg a Viladecans

Abril? 1985

**Epístola d'hivern i primavera adreçada a Salvador Jàfer amb
motiu d'haver-li estat publicats els poemes d'Els caçadors
salvatges**

Abril? 1985

Cròniques des d'Elx: l'arbre i la ciutat

Juny? 1985

Nova crònica de la Festa d'Elx

Juliol 1985

Quinze línies de motius pels quals escric literatura en català

Setembre 1985

Diari d'Itàlia

Setembre 1985

Cròniques des d'Elx: el temple, a la Glorieta

Desembre 1985

El sud

Desembre 1985

CRÒNIQUES DES D'ELX

Març? 1985

GJiU. 00-03?-1985

[«Cròniques des d'Elx», Canelobre, núm. 3, Alacant, primavera
del 1985, Institut d'Estudis Juan Gil-Albert, Diputació
Provincial, p. 87-88]

Revisat:

PRÒLEG A VILADECANS

Abril? 1985

GJiU. 00-04?-1985

[«Pròleg», en Autors diversos, Temps de primavera, III concurs de poesia, Viladecans (Barcelona), ed. Ajuntament, 1985, 100 p., p. 5-6]

Revisat:

**EPÍSTOLA D'HIVERN I PRIMAVERA ADREÇADA A SALVADOR JÀFER AMB
MOTIU D'HAVER-LI ESTAT PUBLICATS ELS POEMES D'ELS CAÇADORS
SALVATGES**

Abril? 1985

GJiU. 00-04?-1985

[«Epístola d'hivern i primavera adreçada a Salvador Jàfer amb
motiu d'haver-li estat publicats els poemes d'Els caçadors
salvatges», La Rella, núm. 5, 00-10-1985, Elx, p. 118-119]

Revisat:

CRÒNIQUES DES D'ELX: L'ARBRE I LA CIUTAT

Juny? 1985

GJiU. 00-06?-1985

[«Cròniques des d'Elx: l'arbre i la ciutat», Canelobre, núm.
4, Alacant, estiu del 1985, Institut d'Estudis Juan Gil-
Albert, Diputació Provincial, p. 46-48]

Revisat:

NOVA CRÒNICA DE LA FESTA D'ELX

Juliol 1985

Vet aquí que cada catorze d'agost de cada any, des de fa segles, la Verge Maria, que és un xiquet que encara no ha canviat la veu i la té blanca encara, vestida amb hàbits blancs i blaus, corona daurada de llautó al cap, entra cantant a l'església parroquial -després basílica menor- de Santa Maria d'Elx, un edifici de grans dimensions, barroc, amb rastres d'un renaixement acadèmic, senzill i pobre, i amb una bellíssima capella de la Comunió neoclàssica.

L'església està situada enmig de la vila, d'origen àrab, amb il·lustres antecedents ibers i romans. Som al sud del País Valencià i dels Països Catalans, vora la ratlla lingüística meridional que divideix en dues parts la governació d'Oriola.

Elx és un poble ric, un poble destruït pels seus habitants, de voravies perpètuament trencades i pavimentats malforjats, que incessantment es mou entre obres inútils; Elx està rodejat de formosos horts de palmeres, molts dels quals, abandonats i sense reg, van assecant-se. La mar és a prop.

Pels carrers, l'aire abraça la pell i, dins l'església, la suor fa lluenta la pell. Els ventalls es mouen volent donar-li alé a la boca. La Verge Maria canta en un gregorià agut i punyent el desig de veure el seu fill, mort en la creu pels romans, entre lladres, com un lladre, molts anys abans. Comença la Festa d'Elx.

Deien que les paraules i les músiques d'aquesta festa van venir per la mar cap allà els segles tretze o catorze. Els estudiosos assenyalaren el quinze, ja ben avançat, i veuen una bella metàfora en l'arca que un desembre varà en la platja del Pinet, albufera d'Elx.

Un o altre segle, no deixa de ser per al viatger una dada curiosa, erudita, fàcilment oblidable. Allò que el sorprèn és la brasentor de l'aire que li crema la gola a les sis de la vesprada -les quatre de sol-, la suor que li regalima pel cos, la llum esplendorosa, els vestits de les maries, les corones de llautó, les perruques i les coronetes de flors de drap dels àngels de coixí.

Canta la Maria, com ho faran els àngels, els jueus i els apòstols, en llemosí segons el programa de mà, és a dir, en el valencià que tota la gent d'Elx parlàvem fins fa ben poc, és a dir, en el bell català que de Salses a Guardamar i de Fraga a l'Alguer feia del nostre poble part d'un altre poble més gran. Els Països Catalans. Part d'Europa.

En les darreres dècades, tot ha anat canviant. A una llarga decadència que cap restauració no ha interromput, que mes aïna ha agreujat, s'ha afegit que la llengua de la Festa d'Elx s'haja fet més anacrònica, i la música que s'hi canta, espúria i contaminada de sarsueles i havaneres, resta lluny de les

exquisides monòdies i polifonies del principi de l'edat moderna interpretades amb cura per les grans figures del cant. Diuen que aquesta lenta decadència de la Festa d'Elx començà al segle dinou, per mancança de diners i, potser, de culta devoció. Tant se val: per fortuna, el temps no ha pogut amb el drama i, malgrat tot, ens ha arribat viu fins a final del segle vint, ple de significats i simbologies, envoltat de mites i de literatures.

Canta la Maria davant les estacions assenyalades als grans pilars del costat de l'epístola de la nau central de l'església: l'hort de Getsemaní, el mont del Calvari, el Sepulcre Sant. I en arribar sota la cúpula, on hi ha alçat un cadafal de fusta amb unes columnetes salomòniques que fan de barana i amb una catifa que fa de sòl de terra, amb grans roses rosades dibuixades sobre un camp de blau, la Maria se'n puja al llit i s'agenolla. I canta.

I s'obrin les portes del cel, un vel penjat del tambor de la cúpula, una tela amb nuvolassos pintats que tanca per sota aquesta mitja taronja barroca i esplèndida, tota per fora de teules blaves, com acostumaven a fer els del Regne de València fa dos-cents anys. S'obri el cel i en surt la mangrana, un artefacte tancat que penja a vint-i-cinc metres d'altura i que a poc a poc davalla, vuit galls que s'obrin, sang del Déu del vi, la unitat de l'Univers on cada granet forma part del tot. Dins veureu un àngel que du en la mà una palma.

Esclaten coets en el cel d'Elx, un cel travessat pels avions que porten centenars de milers de turistes des de Londres i Estocolm fins a l'aeroport internacional de l'Altet, a deu minuts en cotxe d'Elx, en aquest terme municipal, un dels grans aeroports de l'Estat, des d'on en poques hores es troben a Frankfurt, a Milà o a Barcelona els representants de les indústries sabateres d'Elx. Kelme i Paredes envien els seus esportius arreu el món. Els fan la competència a les grans marques nord-americanes. Adidas, Nike. O importen calcer des del sud-est asiàtic. Segueixen el camí que en altre temps obriren els comerciants de dàtils, magranes, palmes, espartenyas o estores que anaven fins Alcoi i València.

Els anys seixanta, el dòlar entrava a Elx pels tèlex i per les transferències bancàries, comprava fàbriques i sabates, portava masses de nous elxans des de Múrcia, Castella i Andalusia. Lluny quedava aquella vaga de costurers del 1903 que fou tan llarga i salvatge que hi hagué d'intervenir una companyia d'infanteria de l'exèrcit espanyol per a reposar l'ordre, l'ordre burgés.

Pero ara, l'àngel baixa per l'aire de l'església i porta a Maria una palma, símbol de la victòria, de la fecunditat, de l'ànima.

L'àngel canta, però no diu res. Inútilment intenten els espectadors sabuts seguir el parlament angèlic llegint-lo en el

llibret editat pel Patronat del Misteri, que va venent pel temple un dels tontets del poble.

L'àngel allarga les vocals, però no fa frases ni paraules. Cap símbol no podria ser més exacte i patètic d'un poble que ha anat perdent la seua llengua, fent-la estranya, que ha anat deixant reduït el significat de paraules com 'cursa', 'cambra', 'fidel', a un parell d'idees antigues, a un camp semàntic restringit on l'idioma es fa infinitament pobre ans de desaparèixer del tot. Com a tants llocs dels Països Catalans, que no ens enganye la publicitat política, a Elx, la llengua catalana fa aigua.

Si l'àngel parlàs, diria a la Maria que sí, que aviat veurà el seu fill estimat i enyorat, i que bé, que puix que així ho desitja, ans d'adormir-se tindrà amb ella els apòstols. I se'n torna a pujar al cel entre llums i oripells, trons i coets, entre l'enorme expectació de la gentada.

Els autors noucentistes que, amb ànim d'estudi, s'acostaren a la Festa d'Elx a principi del segle vint, trobaren un gust andalusí, rituals bizantins d'or i d'encens, resons arabitzants en els cants de l'àngel i de la Maria. Però res més incert. Rubio, Vives, Llobregat... els estudiosos més recents del drama n'estan d'acord: la base musical d'aquests cants és un gregorià que ha sofert grans variacions i s'ha ornamentat després de molts segles de cantar de memòria.

I, miraculosament convocats, van entrant els apòstols, sant Joan i sant Pere i tots els altres, per l'andador central que recorre la nau de l'església. A la Llegenda Auria, que Jaume de Varazze va escriure en llatí cap al 1264, s'arregleguen diversos episodis de l'Assumpció de Maria de Natzaret. Es diu que aquest text, passat per les mars i pels aires d'Itàlia, Mallorca i València, es troba en la base de la Festa d'Elx. S'hi explica que els apòstols anaren sent transportats per l'aire, miraculosament, des dels llocs més extrems i allunyats on predicaven, fins a la casa de Maria, a Jerusalem.

I, com en un relat de Gabriel Miró o com en els antics betlemets que feiem per Nadal, els camps d'Elx, d'oliveres, magraners i palmes, són els de Galilea, enllà la Mediterrània. Les rambles seques, la mar mansa, els turons suaus. Com uns exiliats, els apòstols tornen a la casa, en un acte d'amor i de misteri, per a fer menys dolorós el trànsit de la mare. I tornen a trobar les serres pelades, les flors del baladre, les cases d'algeps, la pàtria deixada, els records i la infantesa, un meló d'aigua obert el mes d'agost sota l'emparat d'una faeneta d'Elx o d'un mas de la Plana de Castelló, envoltat de tarongers. Els troben els amics i els carrers, els panals d'avespes, els canterets d'aigua. I, plens de goig i d'alegria, s'admiren, es besen, s'abracen. I canten.

Quan ja tots els apòstols són dalt del cadafal, envoltant el xiquet que fa de Maria, canten motets molt bells, salves,

fragments polifònics dels segles setze i disset. Encenen ciris, i el xiquet que fa de Maria fa com qui es mor, els apòstols s'acosten vora el llit, gira i cau als peus la fusta que fa de matalàs, amb un mecanisme de persiana, i, amb ella, l'infant, i n'alcen una altra, de fusta, sobre la qual hi ha gitada la Mare de Déu de l'Assumpció d'Elx, una imatge de cap al segle disset o divuit, de grandària natural, vestida amb robes de tela, que, segons conta la llegenda, el 1370 vingué per la mar i arribà a la platja del Tamarit, dins d'una arca que duia escrita la frase "Soc per a Elx".

"D'Elx i bovo, canta-li un trovo" és refrany de Guardamar, segons s'arreplega al diccionari d'Alcover i Moll, i, segons s'hi explica, vol dir que la gent d'Elx és viva d'enteniment. No estic molt segur que quan els pobles parlen els uns dels altres o d'ells mateixos diguen veritats, ni que siga per a bé. Ni que el geni del lloc o de la llengua pugua mantenir-se viu fàcilment en aquest final de segle i de mil·leni que ens toca viure, plastificat, televideoaddicte, electrònic i neomedieval.

El cas és que els d'Elx som d'allò més xovinista, fatxenda i fanfarró que hi ha pel país, actituds irracionals que han fet que aquí tinguen més pes, col·lectivament parlant, fantasies i llegendes que estudis seriosos; impresions oscures i imprecises que fets evidents i definits. Aquestes actituds han conduït a la mistificació d'allò que ens era més car i més propi: mentre, d'una manera xovinista, lloaven les palmeres, les destruïen, les arrancaven, les cremaven. Mentre, d'una manera xovinista, es lloava la Festa, es deixava de parlar en valencià, la llengua de la Festa, s'inventava misteriosos i allunyats idiomes llemosins, tant se valia que no hi hagués o fossen pocs i comptats els estudis seriosos sobre l'origen, la música, el text, la historia de la Festa. Mentre es protestava per l'ús que de la Dama i d'una pintura del duaner Rousseau es feia en un cartell dels Mundials de Futbol del 1982, o es reclama el bust a Madrid, ningú no recorda que un metge d'Elx, propietari del bust, el va vendre al Museu del Louvre, uns dies després de trobar-lo sota terra. I també, mentrestant, es desfà l'Alcúdia i el seu museu.

Pero ara, amb la Mare de Déu morta, baixa la rescèlica, un artefacte carregat amb quatre àngels i un rector que ve a pujar-se l'ànima, una nina petita vestida de blanc, una representació de l'esperit que deixa el cos mort, com aquelles dels quadres religiosos del barroc, on el llenç es dividia en dues parts: el cel, dalt i la terra, sota; i un àngel enmig que es puja l'ànima del mort, plena de llum perquè té la gràcia. El soterrament del comte d'Orgaz, del Greco.

La rescèlica canta molt belles cançons, acompanyades amb una guitarra, que és l'únic instrument musical que surt en la Festa. Hi ha també una arpa sense afinar i dos guitarronets sense cordes, muts, com un penjoll inútil. També hi ha l'orgue, que subratlla molt bé les aparicions cel·lestials, però que fa

nosa quan dóna als cantors la nota i fa de teloner entre cant i cant, allargant inútilment la representació, deixant-la sense uns silencis i uns murmuris necessaris.

Ans del segle dinou, diu que venien a Elx músics i cantants de terres llunyanes per a donar-li relleu a la Festa, però aquest usatge es va suprimir per a gastar els diners en altres coses que el municipi pensava que eren més necessàries.

Quan la rescèlica es puja al cel l'animeta de la Mare de Déu s'acaba la vespra, que és la primera part de la representació, el dia catorze d'agost, com hem dit, i dura poc més d'una hora.

La nit del catorze al quinze d'agost no dorm ningú a Elx. La gent pren la fresca a la porta de sa casa, vénen molts de les partides rurals del camp d'Elx, es passeja per l'hort del Colomer, fet parc municipal a mitjan anys quaranta, amb bombetes de colors penjant dels cascabots de les palmeres; hi ha barraques on els festers canten i ballen en família. A la matinada, tots mengen xocolata amb xurros; molts fan amb ciris la roà, un itinerari pel carrer Major de la vila, la Corredora, el Pont dels Ortissos. La cera fosa farà esvarosos els carrers a l'endemà.

L'església està tota la nit oberta, amb les llums enceses, i amb ciris. La imatge, dalt del cadafal, està rodejada de nards i clavellines blanques, mates d'alfàbega i ramells de gessamí que perfumen l'aire. Una gran lluna de plata als peus. Es formosa la nit d'agost a Elx.

De bon de matí, porten la morta als muscles, en processó, sobre un baiard blau amb estrelles de plata, sota un pal·li de tela daurada on hi ha brodats xanglons de raïm i espigues de forment.

La segona part de la Festa d'Elx, que les consuetes antigues anomenen pròpiament la Festa, es fa el dia quinze d'agost a la vesprada.

Comença amb els preparatius per al soterrar. Que si sant Pere dóna a sant Joan la palma de l'àngel, que si els apòstols se'n van al portal gran de l'església a replegar les maries i els àngels de coixí, que si li canten al cos mort... Mes, vet aquí que dos jueus grenyuts, bruts i dolents s'acosten a la casafal de Maria pel carrerodor i ouen els càntics dels apòstols, jueus també, clar, però dels bons. Els dos jueus dolents avisen el gran rabí i la resta de la colla, i tots plegats puguen en grup per l'andador, demanant el cos de Maria de Natzaret per cremar-lo, porucs que els apòstols no l'amaguen per fer creure que ha ressuscitat, com ja van fer amb el cos del fill, mort a la creu.

El passatge es troba, idèntic, a la Llegenda àuria i en altres textos antics i medievals. La gran quantitat de cantors, la superposició de cants, la potència de les veus i el desenvolupament linial de l'escen, al llarg de l'andador, fan de la joïà un dels trossos més colpidors de la Festa d'Elx. Tantes

passions alçava entre els elxans, que pegaven als jueus i els llençaven codonyetes, que les autoritats van prohibir l'escena una bona temporada.

El cas és que els jueus mouen la gresca i ixen els apòstols a defensar la Mare de Déu morta, però no poden amb tant de jueu i el grenyut que va davant arriba al llit. Mes, ¡ai!, quan intenta agafar els peus de la morta es queda paralitzat, amb les mans gafes -cec en altres versions. Els altres jueus, admirats del terrible prodigi, cauen agenollats, convertits a la fe de Crist, de la nova religió, i demanen ser perdonats. Sant Pere els bateja amb la palma de l'àngel i, ja curats de cos i d'ànima, canten tots plegats unes peces musicals de bellesa extraordinària.

A continuació, preparen el baiard i el pal·li, l'encens i la creu, el gresol del jeroglífic, i dalt del cadafal, en cercle, fan la processó, que és l'enterro. Quan han donat tota la volta a l'escenari, posen la imatge en terra, mirant cap a la nau de l'església i el ponent del món. Sant Pere encensa el cos mort i el perfum s'escampa. Embolicat amb una tela, els homes llencen la morta a l'infern, al no-res, a la tomba, a la fossa fonda, que és un forat en el taulat del cadafal rodejat per una barana.

I aleshores es produeix el més nou i gran miracle: l'orgue esclata, s'obri el cel i entre coets, oripell i palminetes, torna a eixir la Rescèlica que baixa l'ànima al cos per a pujar-se'l viu i ressuscitat. Guitarres, càntics, planys i alegries. Es el moment crucial de la Festa d'Elx. El triomf de la vida, les estacions de l'any que renoven el món, la bona collita, el sentiment ancestral que uneix l'home i els déus en una comunió de benaventurança.

Es pugen l'Assumpta per l'aire calent d'agost, i l'artefacte s'atura enmig de l'espai. Ve sant Tomàs, el qual, ocupat per les Indies, arriba tard al gran faust. Se'n disculpa, s'agenolla. I a la llegenda, des de l'aire la Mare de Déu li llença el cinturó, una preuada relíquia venerada a Itàlia, a la catedral verda i balnca de Prato, on canten els nens de Donatello.

I surt la Trinitat del cel, entre un vol de teles blanques, brians que se'n volen perquè l'aire calent de l'església s'eleva i busca les portes del cel per a eixir-se'n i seguir ascendint. Baixa la Trinitat i corona la humil Maria de Natzaret en el centre de l'aire de l'església, el cadafal ple d'apòstols i jueus que alcen els abraços suats on l'oripell s'apega; sant Tomàs a meitat de la nau, agenollat i confòs encara; la gent que ompli el temple de gom a gom es trenca les mans aplaudint, plora emocionada i crida "Visca la Mare de Déu!".

Pugen al cel els artefactes cel·lestials; sant Tomàs, ja dalt del cadafal, abraça els altres apòstols i la gent comença a

anar-se'n; alguns repleguen d'en terra grapadets d'oripell, i els més afortunats, aconseguen una palmeta del ram de l'àngel, multiplicat d'allò més, com els pans i els peixos evangèlics. Acabada la representació, els cantors, banyats en suor, desfilen per l'andador, entre la calor i els apludiments del públic, cap a l'ermita de Sant sebastià, al carrer Major de la Vila, on es desvestiran i tornaran a ser els que eren.

Imagineu-vos un dinosaure viu, no reconstruït osset pe osset, ni reproduït en plàstic a un museu dels EUA, un dinosaure que, fora del seu temps, ha conservat la vida. El seu podria ser l'interés antropològic, paleolític, de la Festa d'Elx: una representació cristiano-catòlica, amb quatre o cinc segles d'antiguitat que ha seguit representant-se sense interrupcions. Però hi ha més. La Festa d'Elx exerceix una seducció emotiva lligada a instints obscurs i poderosos de la nostra vida comunitària. Les fetes, per perdurar a través del temps, han de beure de les essències més fèrtils de la comunitat, de les coses més primàries i més radicalment humanes, del petit món de les relacions personals, del contacte directe, de l'esperit de veïnat. Joan Fuster dixit. Amén.

En altres llocs he intentat explicar des de la poesia que la Festa d'Elx és, tot plegat, una anècdota cristiana, un gran i arcaic espectacle teatral, un bellíssim recull de músiques i cançons, però també és allò que significa: l'herència viva d'un poble, la geografia, la llengua, fins i tot el clima, l'agricultura i el paisatge.

He proposat una lectura de la Festa com a món total, ple de significats ancestrals per a un poble que és Elx i la cultura catalana tota. La Festa d'Elx ens apropa als altres pobles d'Europa, on tantes assumpcions de Maria floriren i cuallaren a les acaballes de l'edat mitjana. Probablement per això, com diu Gerardo Irles, la Festa és l'infantesa, una autobiografia personal i col·lectiva, un Ocnos personal i natal.

Si no ha vist mai la Festa d'Elx, vingi un any. És un espectacle que val la pena, que entra pels ulls i pels oïts, per tots els sentits del cos. Sentirà que és un espectacle que forma part de la seua cultura i que, malgrat tot, segueix viu, segueix fent-se cada any, i això és un altre misteri. Veurà un drama on hi ha la vida i la mort, miracles i lladres, àngels i xiquets, l'ànima de molts pobles que han festejat religió, màgia i natura com ara nosaltres festegem la vida i la cultura dels homes.

GJiU. 00-07-1985

[«La festa [sic] d'Elx», El Temps, núm. 61, 19/25-08-1985,
València, p. 20-23]

Revisat: 11-03-2004

QUINZE LÍNIES DE MOTIUS PELS QUALS ESCRIC LITERATURA EN CATALÀ

Setembre 1985

Text inclòs en "Anex. Poètiques" de Per a saber d'amor
(Obra poètica)

GJiU. 00-09-1985

[«Quinze línies de motius pels quals escric literatura en català», El Temps, núm. 64, 09/15-09-1985, València, p. 41.

Revisat:

DIARI D'ITÀLIA

Setembre 1985

GJiU. 00-09-1985

[«Diari d'Itàlia», Canelobre, núm. 5, Alacant, tardor del
1985, Institut d'Estudis Juan Gil-Albert, Diputació
Provincial, p. 89-96]

Revisat:

**CRÒNIQUES DES D'ELX: EL TEMPLET, A LA GLORIETA (DEU MOTIUS PELS
QUALS EL TEMPLET DE LA MUSICA QUE HI HAVIA EN L'ANTIGA GLORIETA
D'ELX HAURIA DE SER RECONSTRUIT EN L'EMPLAÇAMENT ORIGINAL, ÇO ES
EN LA MATEIXA SUSDITA GLORIETA D'ELX)**

Desembre 1985

1. En la memòria col·lectiva dels pobles un edifici va unit al lloc on el feren i només en aquest lloc té el seu sentit urbà i cívic exacte i complet. Com el seu mateix nom indica, el templet de la Glorieta va unit i pertany a la Glorieta d'Elx.

2. Per aquest mateix motiu, a l'explanada del Parc Municipal, on ara es projecta refer el templet, s'hauria de reconstruir l'edifici que hi havia, ço és la casa de l'hort del Colomer, que molts de nosaltres hem conegut i de la qual es conserven plànols a l'arxiu municipal.

3. Aquesta casa podria aprofitar per a moltes coses, com ara fer actes i guardar objectes i eines, a més de les múltiples idees que, de segur, se'ls acudirà als regidors que pertoque. No és menyspreable l'interés que té refer una casa pròpia dels horts de palmeres d'Elx, ara que han desaparegut gairebé totes.

4. L'Ajuntament d'Elx desfeu la Glorieta fa vint anys. Sobre aquell solar han anat creixent els arbres a poc a poc, però la Glorieta d'ara és encara un espai massa buit que cal anar omplint. Tornar a fer-hi el templet és una bona manera d'anar re-fent la Glorieta, tornant-la a fer a poc a poc, d'anar tancant la ferida. Com la preciosa araucària que s'hi plantà l'any passat. Com les palmeres washingtonies i els ficus que creixen a pressa. Com la Dama d'Elx que es feu per subscripció popular per part de la societat Blanco y Negro, la primera còpia del bust que hi hagué en un lloc públic d'Elx, que ara es troba desterrada al Parc Municipal, i que hauria de tornar al seu emplaçament original. El templet, a la Glorieta. Per ajudar a omplir-la.

5. La Glorieta és una plaça plena de gent a totes les hores. Mentre que a les 5 de la tarda d'un dia d'hivern al parc no va ningú, la gent s'està fins les 10 o les 11 de la nit a la Glorieta. Per a ajudar a omplir-la.

6. La font? La font no és lletja, però arribà a Elx en un mal moment, després de la sentida destrucció de l'antiga Glorieta. Deixem la font on es troba. Ens ha fet companyia 15 anys i molts li hem pres fins i tot una mica d'estima. Es troba en un costat i no molestaria per a res al nou/vell templet. Planteu palmeres de veritat i d'Elx vora les palmeres de ceràmica. Cal fer la ciutat a base d'afegir-li coses, no de llevar-li'n.

7. Geomètricament, al centre de la Glorieta, ara buit, li cal alguna cosa. Es un bon lloc per a tornar a posar el templet. Al seu voltant podríem fer banquets de manises. Hi caben moltes coses als espais públics de la ciutat.

8. El soroll? Ai, el soroll!. El roïo i el fum dels cotxes són, a hores d'ara, inseparables de la ciutat. El que cal és afegir-hi sorolls agradables. No vullgam que una banda tocant els diumenges siga com un giradiscs d'alta fidelitat d'aquells que ens mostra la televisió. Una banda que toca en un poble és una cosa més impura, més humana, més imperfecta i, per això, més nostra. Sentir la música mentre es parla i es passeja per la Glorieta un diumenge al de matí o una nit de festa.

9. Si ans o després la Corredora i el pont Nou es queden com un carrer de voreres amples i un sol carril per als cotxes, i la velocitat es limita i es prohibeix el trànsit alguns dies o algunes hores, aquest serà un bon lloc per on tornar a passejar, el nou carrer Major del poble. I en aquest context, la Glorieta hauria de tornar a ser un lloc ple de vida. El nou/vell templest serà fonamental per a aconseguir-ho.

10. Seria bo també per a la mateixa banda municipal de música tornar a la Glorieta, al cor del poble d'Elx. Els qui treballen davant d'un públic necessiten d'aquest públic, de la seua gent, dels seus aplaudiments i del seu afecte. Que la música vaja pels carrers d'Elx, que hi tornen els teuladins, els arbres i les oronetes. Fem la prova: que, des d'ara, els dissabtes i els diumenges a migdia toque la banda en la Glorieta una altra vegada. Tot serà una mica diferent, una mica més bonic a Elx.

De tota manera, que els qui manen facen el que els sembla. Que el Senyor, primer els il·lumine i, després, els empare. I que, a la resta, ens agafe confessats.

GJiU. 06-12-1985

[«Cròniques des d'Elx: el templest, a la Glorieta», La Verdad, 08-12-1985, Alacant, p. s/n. També en Información, 08-12-1985, Alacant, p. 6]

Revisat: 03-06-2004

EL SUD

Desembre 1985

GJiU. 00-12-1985

[«Una llengua reduïda a un ús casolà» (títol apòcrif; títol original: «El sud»), Avui, 14-12-1985, Barcelona, p. 3]

Revisat:

